

Alle tiders Nordsjælland

MUSEUM NORDSJÆLLANDS
ÅRBOG 2019

Jollen fra Villingebæk

AF SØREN FRANDBSEN

I foråret 2018 blev Museum Nordsjælland ringet op af Niels Anker Nielsen, tidligere skibsfører på Molslinien. I sin have på Djursland havde Niels Anker Nielsen en jolle liggende, som hans fader, Johannes Nielsen, havde benyttet under afskibning af jøder fra Villingebæk i oktober 1943. Var det noget for museet at overtage jollen? Svaret var straks ja.

Gennem flere interviews med Niels Anker Nielsen, født 1930, er det lykkedes at få beskrevet det forløb i begyndelsen af oktober 1943, som Johannes Nielsens familie ved en tilfældighed blev involveret i. Historien giver et indblik i, hvordan en fiskerfamilie med en presset økonomi klarede sig i hverdagen under 2. verdenskrig. Alligevel betænkte man sig

Johannes Nielsens hus på sydsiden af Strandvejen i Villingebæk 1942.

ikke på at hjælpe landsmænd i nød, selvom der var risiko for arrestation og konfiskering af den livsvigtige sejllolle, der blev benyttet i det daglige fiskeri.

I dag kan vi, takket være kilder i svenske arkiver, få klarhed over, hvilke personer Johannes Nielsen og dennes nevø Henry Nielsen sejlede over Øresund, og hvad de betalte for overfarten. For første gang er det lykkedes at trænge ind bag facaden hos en af de fiskerfamilier, der ydede en stor indsats for at bringe de danske jøder i sikkerhed i Sverige.

Det begyndte ved en tilfældighed

En dag i begyndelsen af oktober 1943 kom en grædende og oprevet dame hen til fisker Johannes Nielsen, der gik og ordnede garn på stejlepladsen i Villingebæk. Damen søgte overfart til Sverige for en jødisk familie, der var eftersøgt af tyskerne. Johannes Nielsen bad hende komme med over i huset på den anden side af Strandvejen, hvor de kunne tale nærmere om mulighederne.

Johannes Nielsens søn Niels var 13 år, da han overværede denne episode på stranden. Det endte med, at den jødiske familie flyttede ind på loftsværelset i Johannes Nielsens fiskerhus. Her sov Niels normalt, men nu rykkede han nedenunder til forældrene.

I dag bor den 89-årige Niels Anker Nielsen på

Johannes Nielsen ordner garn på stejlepladsen i Villingebæk i 1940'erne.

Djursland. Han har fortalt sin historie til Museum Nordsjælland om, hvordan den jødiske familie sammen med andre jøder blev sejlet til Höganäs i Sverige af faderen og dennes nevø Henry Nielsen.

Niels Anker Nielsens mor genkendte i 1947 navnet på sønnen fra den jødiske familie i aviserne, da tabslisten fra MS Kinas forlis i det fjerne østen blev offentliggjort. Elias Grubin var påmønstret som maskinassistent.

Fra svenske kilder ved vi, at flygtingene ved ankomsten blev registreret og fotograferet af told- og politimyndighederne. Takket være disse oplysninger kan vi se, at den jødiske familie udover Elias Grubin på 16 år, der i 1943 var i lære som kleinsmed, bestod af skrædderen Bernhard Grubin på 44 år og syersken Sonja Grubin ligeledes 44 år.

Familiens liv i Villingebæk under 2. verdenskrig

Inden vi skal høre, hvordan Johannes og Henry Nielsen fik sejlet de jødiske flygtninge til Höganäs, er det vigtigt at få et nærmere kendskab til, hvordan forholdene var i hverdagen for de to familier i Villingebæk.

Johannes Nielsen fiskede fra den åbne strand med en jolle. Efter nytår blev der fanget torsk og hen på foråret skrubber, der kunne være store. Der var kun meget lidt forårssild, men stort set aldrig hornfisk. Der blev fanget makrel i garn, men på grund af manglende isning blev de ofte sure, før man fik kørt dem til Hornbæk. Det var fordi, makrellen var meget fed. Man leverede fisken med anhænger spændt bag på cyklen. I forhold til Gilleleje var der kortest vej til Hornbæk.

Efterårets sildefiskeri varierede meget, men kunne i nogle år give store fangster. Det var tilfældet i 1940-41-42 og vist også i 1943. I 1940 hjalp Niels Anker Nielsen med at pille sild af garnene på fridage, og inden han skulle møde i Villingerød Skole kl. 11. Sildene blev solgt på stranden til omegnens bønder, der skulle have sild til nedsaltning til vintrens forråd. Der kom også en fiskehandler fra Hornbæk og hentede sild i bil.

Senere hjalp Niels sin far med fiskeriet. Han startede samtidig med, at hans 5 år ældre bror Leif blev ansat på Gilleleje Bådebyggeri og derfor ikke længere kunne hjælpe faderen. Det var i 1941. Niels lærte at ro, hvilket var vigtigt, når de tog ud på fiskeri.

Det gode sildefiskeri gav i 1942 Johannes Nielsen mulighed for at købe en ny jolle, da den gamle efterhånden var slidt op. I Snekkersten Havn havde han set en, der passede ham godt. Det lykkedes at finde frem til bådebyggeren, der nu var pensione-

ret, men indvilgede i at bygge en tilsvarende jolle til ham. Det skete i bådebyggerens garage i Helsingør. Jollen fik kendingsnummeret 7-58.

Familiens økonomi var ellers meget anspændt. Om sommeren var Johannes Nielsen nødt til at tage arbejde på Dronningmølle Teglværk, der lå i Villingebæk. Niels besøgte engang faderen og beskriver arbejdspladsen som en forsmag på helvede. Johannes Nielsen gik oven på kedlen i en ulidelig hede og tog rå mursten af fra et transportbånd, hvorefter de blev sat ind på hylder til tørring. Engang imellem kom en fyrbøder og lettede på dækslet og smed en skovlfuld kul ned. Om aftenen blev alle dækslerne taget af og skorstenen lukket, så hele ovnanlægget blev fyldt med røg og kulilte. Det skete for at give stenene en særlig patina. Det var ikke en god atmosfære at starte arbejdet i næste morgen.

Johannes Nielsen havde også en aftale med Politiken om udbringning og salg af aviser. Familien fik et distrikt, der gik fra Nakkehoved til Kildekrog. I starten kørte Niels' mor den ene vej med aviserne, mens broren Leif kørte den anden. Da Niels blev stor nok overtog han moderens rute. Niels og Leif blev således en del af Politikens blå avisbude. Det havde den fordel, at familien i en tid med mangel på dæk årligt kunne købe to gode cykeldæk, der var nødvendige, hvis avisudbringningen skulle gennemføres.

Aviserne blev også solgt ved Strandvejen ud for familiens fiskerhus, hvor et skilt fortalte om salget. Særlig i pinsen kom mange og købte, mens der i løbet af sommeren var et mere beskedent salg, da sommergæsterne fik flyttet deres abonnementer fra København. De vejfarende benyttede også muligheden for at få vand til bilernes kølesystemer hos Johannes Nielsen, når de skulle købe aviser. Famili-

en ophørte med avissalget i 1944, da man ikke længere kunne returnere overskydende eksemplarer.

Med hensyn til madvarer mærkede Johannes Nielsens familie ikke ret meget til krigen. Situationen var god, da man både havde gris, høns og fisk til rådighed. Endvidere havde Niels kaniner, der efterhånden blev slagtet.

Selv med de ekstra småjobs og tilgangen til naturalier havde familien svært ved at klare dagen og vejen. Johannes Nielsen måtte derfor hæve arbejdsløshedsunderstøttelse, der blev udbetalt på et lille kontor på vejen mod Horneby.

Johannes Nielsens nevø Henry Nielsen fiskede

Niels Anker Nielsen som avisbud.

Sonja Grubin der flyttede ind på førstesalen hos Johannes Nielsen. Bernhard Grubin. Elias Grubin.

også, men drev i sommersæsonen pensionatet Havblik, der lå umiddelbart vest for sanddiget i den østlige del af Villingebæk.

Flugten tilrettelægges

Da familien Grubin flyttede ind i lofts værelset, var Johannes Niensens første tanke at tage til Gilleleje for at finde en fisker, der kunne sejle dem til Sverige. Fiskerne sagde imidlertid, at det måtte han selv klare, for der var rigtig mange jøder i byen, der skulle over.

Johannes Nielsen kontaktede nu sin nevø Henry Nielsen, der også havde jøder boende. Nogle af dem kendte stedet fra sommerens ophold på pensionatet Havblik. De havde fortalt i jødiske kredse i København, at der her måske var en overfartsmulighed til Sverige. I begyndelsen af oktober var der således 30 jøder samlet hos Henry Nielsen. Også Henry havde været i Gilleleje for at få fiskerne til at sejle dem over, men fik samme svar som Johannes.

Den eneste mulighed var nu selv at købe en båd,

men hvorfra skulle pengene komme? Johannes og Henry havde ikke så mange midler. Niels Anker Nielsen mener, at det var jøderne, der lagde de nødvendige penge på bordet. Det mest nærliggende er, at Johannes og Henry tog til Hornbæk, hvor de var vant til at komme hos en fiskehandler, når de solgte deres fangster. Fiskehandleren har sikkert været behjælpelig med at finde en kutter til formålet. Det blev den lille krogbåd H 366 Falken, som blev købt. Falken var i 1943 en gammel båd med Hundested-motor, der havde glødehoved, som skulle forvarmes. Niels Anker Nielsen mener, at den sikkert har været dyr, da sælger var klar over, hvad den skulle bruges til. I toldens oplysninger i Sverige står Henry Nielsen som skipper. Det er derfor sandsynligt, at det var Henry, der købte Falken, da han havde den nære kontakt til flygtningene på sit pensionat. Hvordan handelen i øvrigt er foregået vides ikke i detaljer, men betalingen er sikkert først sket efter jøderne betalte for deres overfart.

I forgrunden krogbåden Falken ved kaj i Hornbæk Havn 1942. Foto: Hornbækegnen, Historisk Forening og Arkiv.

Tre sejladser med flygtninge

Det fremgår af toldens oplysninger i Höganäs, at den første tur fandt sted den 5. oktober om aftenen. Niels Anker Nielsen har forklaret, at udskibningsstedet lå øst for Esrum Å i Dronningmølle, hvor der var en lille mole. Her kunne flygtningene gå tørskoet ombord i faderens jolle. Der var derfor et stykke vej fra pensionatet Havblik og Johannes Nielsens fiskerhus i den østligste del af Villingebæk. Niels Anker Nielsen og Henry Nielsens søn Arne fik til opgave at lede flygtningene bag om teglværket og ad en sti ned til vandet, hvor jollen lå og ventede, klar til at sejle dem ud til Falken. I forvejen havde de to drenge gennemgået ruten, så de i mørket ikke kunne tage fejl. For ikke at vække for meget opsigt gik de i to adskilte hold, hvor Arne og den 13-årige Niels ledte grupperne.

Niels' ældre bror Leif på 18 år og dennes kammerat Johan Jørgensen på 25, søn af fisker Niels Jørgensen i Villingebæk, roede og stagede flygtning-

Johan Jørgensen.

Til venstre: Den 13-årige Niels Anker Nielsen i efteråret 1943.

Til højre: Leif Nielsen der sammen med Johan Jørgensen roede flygtninge ud til Falken.

Niels Anker Nielsen viser molen ved afskibningsstedet på stranden lige øst for Dronningmølle. I baggrunden til højre Villingebæk.

gene ud til den ventende kutter. Samlet kunne der være en 5-6 personer i jollen af gangen. Derfor må der være sejlet mindst tre gange for at fragte de i alt 16 flygtninge, 6 mænd, 7 kvinder og 3 børn ud til Falken. Kutteren sejlede fra Dronningmølle ca. kl. 20 og ankom til Höganäs ca. kl. 22. Søen var rolig med en meter i sekundet og temperaturen 11 grader. I oplysningerne fra Meteorologisk Institut om vejret i Gilleleje meldes om regn. Af de i alt 16 personer, der blev sejlet over på den første tur, kan 14 identificeres i toldens oplysninger. (Appendiks, tabel 1).

Da Falken antagelig ved midnat til den 6. oktober kom tilbage til Villingebæk, stod kystbetjent Jørgensen på stranden og opfordrede Johannes og Henry til at sejle igen med det samme, da der var flere, som skulle over. Ifølge de meteorologiske efterretninger var vinden tiltaget til 5 meter i sekundet,

men det var stadig rimeligt sejlevej. Denne gang kom 7 mænd og 2 kvinder afsted. Kl. 02.45 blev flygtningene sat i land på kajen i Höganäs. I toldens oplysninger kan alle identificeres. (Appendiks, tabel 2).

Den sidste tur, hvor jollen blev anvendt til at sejle flygtningene ud til Falken, fandt sted natten mellem 8. og 9. oktober. Denne gang foregik afsejlingen nedenfor Johannes Nielsens hus, hvor der var kortest vej til stranden for flygtningene, der var indkvarteret på pensionatet Havblik. Stedet var mere synligt, men man tog chancen. Mens udskibningen foregik stod en mand oppe på toppen af sanddiget og iagttog, hvad der skete. Den vagthavende kystbetjent, der hjalp til ved udskibningen, gik op for at se, hvem det var. Det viste sig at være fiskehandler Peter Møller, der havde et betonhus vestligere i fiskerlejet. Her havde kystpolitiet en lille varmestue

udover det lille skur på størrelse med et udendørs lokum, der stod nede på stranden ud for Johannes Niensens hus lige vest for udløbet af Pandehave Å. Falken kom til Höganäs kl. 02.00 med i alt 12 flygtninge, 7 mænd og 5 kvinder. Af disse kan 8 identificeres i toldens optegnelser. (Appendiks, tabel 3).

På hjemturen til Villingebæk sprang Falkens kølerør læk. Niels Anker Nielsen husker, hvordan hans mor Johanne stod nervøst i gavlvinduet på 1. sal og spejdede efter båden, der først kom ind sidst på formiddagen den 9. oktober.

I alt sejlede Falken 37 flygtninge til Höganäs, hvoraf det er lykkedes at identificere de 31. Vi har derfor et godt billede af, hvad der blev betalt for at komme over. Det ser ud til, at flygtningene ydede efter evne. Landsretssagfører Hjalmar Meyer med hustruen Esther og sønnen Allan betalte samlet 7.500 kr., dvs. 2.500 kr. hver. Fabrikant Herman Lernö Herschel betalte ligeledes 7.500 kr., der tilsyneladende også dækkede for håndværkerlærlingene Bent og Paul Lernö, der uden tvivl var hans sønner. I den anden ende af skalaen kom to studerende Poul Herman Levin og Lise Höst Saunte over uden at betale. Et gennemsnit for de 31 flygtninge viser, at betalingen har ligget lidt over 1.000 kr. pr. person. Det var noget mindre end det, der blev betalt i Gilleleje.

Det samlede beløb på mindst 33.400 kr. for de tre overfarter udgør i nutidskroner ca. 700.000 kr. Det mest sandsynlige er, at købet af Falken er indregnet i de beløb, der blev betalt, således at Henry og Johannes først efter modtagelsen af pengene fra jøderne kunne afregne med sælgeren af båden i Hornbæk. Dernæst dækkede jødernes betalinger uden tvivl også for kost og logi på pensionatet Havblik i nogle dage og for den jødiske families ophold hos Johannes Nielsen. Hvor meget der har været

tilbage til de fire mand, som deltog i selve afskibningen eller sejladserne til Höganäs, er vanskeligt at sige. For pengene tjent ved jødesejladserne købte Henry Nielsen båden Else H 1355, men fiskede aldrig med den. Johannes Nielsen gravede derimod sine penge ned i haven i en forseglede flaske.

Hverdagen går videre

Efter de tre overfarter med flygtninge blev Falken fortøjet ved kajen i Hornbæk. Johannes Niensens og Henry Niensens sønner Niels, Leif og Arne sejlede enkelte gange for fornøjelsens skyld med båden. Derimod blev den ikke anvendt til fiskeri, da det var for besværligt at transportere redskaberne fra Villingebæk til Hornbæk.

Jollen blev igen benyttet til strandfiskeriet. Hos kystbetjentene i det lille vagtskur på stranden skulle bådens pas stemples, når man tog ud og kom ind igen. Hver fisker havde et personligt pas, der også skulle forevises og stemples. Vagterne var flinke og tog det ikke så nøje. Således blev bådpasset kun stemplet de første gange efter ordningen blev indført. Til daglig var jollen lænket til en halvtønde fyldt med cement, så den ikke blev stjålet. Det var betingelsen for at have en båd til erhvervsfiskeri liggende på stranden.

De tyske vagter

Efter det danske politi blev taget den 19. september 1944, kom der tyske vagter på stranden. De var stille og rolige. Efterhånden fik Johannes Nielsen lidt kontakt med dem, blandt andet når han hængte garn op på stejlepladsen. Flere af vagterne var fra Slesvig og kunne tale dansk, men Johannes kunne lidt tysk, så kommunikationen foregik på begge sprog. Vagterne gav udtryk for, at de vendte ryggen til det, der foregik på stranden. Nogle af soldaterne

*Tolder Gunnar Nilsson
foran toldkontoret i
Höganäs 1943.*

kom for at høre den britiske radio BBC på tysk hos Johannes Nielsen, så de kunne følge med i, hvornår krigen var forbi. De kom altid enkeltvis, for ikke at afsløre deres hensigt overfor de andre soldater. En af dem sagde til Johannes, at hvis han flygtede til Sverige, så ville han med og bad om at få lov at låne noget af hans tøj.

Når det var rigtig blæsende kom de tyske soldater, der gik vagt på stranden, op og stod i læ ved Johannes Niensens husgavl. Det var egentlig betryggende for folk stjal brænde og andre ting, hvis de kunne se deres snit til det, når de gik forbi ude på Strandvejen.

De tyske vagter blev med mellemrum skiftet ud. På et tidspunkt blev Johannes Nielsen advaret om en ny nervesvækket tysk soldat, der var kommet fra

østfronten. Familien skulle passe på med at gå på stranden, da manden skød på alt, hvad der rørte sig. Han faldt dog efterhånden lidt til ro.

Modstandsaktiviteter fik konsekvenser for Johannes og Henry

Som nævnt gav de tyske vagter udtryk for, at de vendte ryggen til det, der foregik på stranden. Vi taler her om tiden efter 19. september 1944, hvor modstandskampen blev intensiveret.

Johannes Niensens ældste søn Leif var medlem af Holger Danske. Han var med til at opsamle våben ved nedkastninger i Nordsjælland. Tre gange roede Leif til Lerberget med personer fra modstandsbevægelsen. På hjemturen havde han folk med, der illegalt skulle ind i Danmark. Båden var en lille fladbundet jolle, der kun kunne transportere en eller to personer foruden Leif. Niels Anker Nielsen ved ikke, hvor Leif fik båden fra, men den blev mellem turene opbevaret i en garage til et sommerhus umiddelbart øst for Esrum Å.

Den ene gang Leif kom hjem fra Sverige, havde han kaffe med. Det spredte en herlig duft i huset. Da det blev morgen, kom Niels' faster, der boede lige bag ved, og spurgte, om det var Leif, der havde været hjemme? Hun ventede ikke på svar, men fortsatte: Er der mere på kanden? Lidt efter kom postbuddet, der fik et forvirret udtryk i ansigtet. Så gik han igen. Niels Anker Nielsen betegner den svenske kaffe som en sikkerhedsbrist, for hvem havde været i Sverige og hvorfor?

Om morgenen den 16. januar 1945 blev Johannes Nielsen og Henry Nielsen hentet af Gestapo. Ved forhørene interesserede man sig ikke for sejlsadsen med jøder, men det var derimod persontransporten af illegale til Sverige, der var i fokus. Måske har Gestapo fået færten af overfarter udført

Villingebæks Hage i efteråret 1943.

af Holger Danske og troet, at det skete med Johannes' jolle og Falken. Johannes Nielsen forklarede Gestapo-folkene, at sejladserne blev gennemført af Richardt Adamsen, en anden fisker fra Villingebæk, der var kommet velbeholdent til Sverige den 15. januar 1945. Hertil svarede Gestapo-folkene: "Ja, det siger alle." Tyskerne troede således ikke på denne historie. Gestapo mente, at Johannes Nielsen havde stillet sin jolle til rådighed for de illegale transporter, da han var den eneste, der havde en jolle på stranden til erhvervsfiskeri. Henry Nielsen var også i søgelyset, fordi han ejede Falken, der lå i Hornbæk. Johannes og Henry havnede i Vestre Fængsel. Fakta var imidlertid, at Johannes og Henry Nielsen ikke havde deltaget i modstandsaktiviteter.

Det første måltid i Vestre Fængsel bestod af dårligt rensset torsk med kogte kartofler, der ikke var vaskede. Det hele blev rodet sammen i en stor gryde.

Mens Johannes Nielsen sad i Vestre Fængsel blev den igangværende kloakering på Strandvejen i Villingebæk afsluttet. Kommunen sendte en regning på 4.000 kr. Niels' mor skrev til Johannes og

spurgte, hvor hun skulle få pengene fra? Johannes svarede kryptisk, at dem måtte hun se at finde i haven.

Efter seks uger i Vestre Fængsel gik turen til Frøslevlejren, hvor Johannes og Henry kom til at sidde indtil befrielsen. Johannes Nielsen nåede allerede hjem til Villingebæk den 5. maj sidst på formiddagen. Han var imidlertid syg med pande- og kæbehulebetændelse, der krævede flere indlæggelser på Hillerød Sygehus.

Falkens videre skæbne

Kort efter Johannes Nielsens og Henry Nielsens arrestation blev Johannes' jolle og Falken beslaglagt af en dansk marinekutter, der var overtaget af tyskerne. Falken blev sejlet fra Hornbæk til Helsingør, hvor den blev læk ved at blive sejlet ind i bolværket. Den blev derfor sat op på kajen med en kran. Efter krigen ville Niels og Johannes ind og se båden, men der var kun jerndele tilbage. Alt træværket var savet op til brænde af folk i Helsingør under brændselsrationeringen.

Hvor var jollen?

Johannes Nielsen levede de første måneder efter befrielsen i uvished om, hvad der var blevet af hans jolle. Det var ikke en rar tanke, for uden den kunne der ikke fiskes. Først i august 1945 fik Johannes gennem en fisker fra Hornbæk, der havde ringet til Henrys kone, besked om, at jollen lå på bådeværftet i Københavns Nordhavn. Fiskeren havde identificeret båden gennem blikskiltet, der sad under den ene tofte. Her stod 7-58.

Jollen skulle nu afhentes. Udstyret til jollen med mast, sejl, åregafler og årer lå i Johannes Niensens udhus. Det blev altid taget med hjem fra stranden af frygt for tyveri. Johannes indskrev nu udstyret på jernbanen til afhentning på Nordhavn Station. Det kunne imidlertid kun afhentes på Østerport. Derfor måtte Johannes og Niels bære udstyret ud til bådebyggeriet i Nordhavnen, hvor jollen lå. Den blev rigget til og sejladsen hjemover begyndte. Det var

Johannes Nielsen ordner garn i sin stue.

en lang tur, men det hjalp, da et lille fragtskib tog jollen på slæb ved Hvens nordspids og først slap den tæt på Hornbæk Havn. Herfra roede Johannes og Niels de ca. tre km hjem til Villingebæk.

Afslutning

Johannes Nielsen og hans familie blev pludseligt involveret i jødernes flugt til Sverige fra Sjællands nordkyst. Det skete, da en grædende dame kontaktede Johannes Nielsen på stranden. For at hjælpe mennesker i nød gik Johannes Nielsen ind i et arbejde, der kunne være forbundet med en betydelig risiko. Hans jolle, der var grundlaget for fiskeriet, blev benyttet ved udskibningen af flygtningene til Falken, mens sejladsen til Sverige umiddelbart var en satsning i forhold til arrestation og familiens tarv. Det viste sig senere, at Gestapo under forhøret i januar 1945 ikke interesserede sig for jødetransporterne, men under forløbet i oktober 1943 var det heldigt, at Gestapo Juhl, chefen for kystbevogtningen i Helsingør, ikke begyndte at vise særlig interesse for Johannes Niensens og Henry Niensens transporter fra Dronningmølle og Villingebæk. Lokale stikkere var imidlertid aktive. "Mejeristen" og "Skærsliberen" var berygtede danske nazister, der hjalp Gestapo med deres efterforskningsarbejde og arrestationer.

I januar 1945 blev Johannes Nielsen og Henry Nielsen taget, og de endte i Frøslevlejren efter forhør i Vestre Fængsel. Grunden var Johannes' søn Leif Niensens deltagelse i modstandsgruppen Holger Danskes aktiviteter. Efter befrielsen kom Johannes Nielsen allerede hjem 5. maj, men tabet af jollen var nærmest en katastrofe for familien. På mirakuløs vis fik han den igen i august 1945, så strandfiskeriet kunne genoptages.

Niels Anker Nielsen fortæller, at hans far engang

lige efter krigen kom med en bemærkning om, at der var lidt tilbage af pengene fra jødeoverfarterne. Johannes Niensens økonomi blev efter arrestationen i januar 1945 og konfiskeringen af jollen udfordret, men det gik godt. Familien kom igennem den svære tid og pengene fra jødesejladserne gav efter krigen et lille rygstød til Johannes Niensens anspændte økonomi.

Noter

1. Tortzen 1970, s. 80 ff.
2. Rasmusson 2019, s. 268.
3. Rasmusson 2019, s. 274.
4. Rasmusson 2019, s. 288.

Litteratur

Rasmusson, L. 2019: *Livlinan. – De danska judarnas flykt i oktober 1943, de illegala vapentransporterna över Öresund samt mordet på Jane Horney*. Höganäs 2019.

Tortzen, C. 1970: *Gilleleje Oktober 1943 – under jødernes flugt for Nazismen*, 1970.

Niels Anker Nielsen ved jollen 30. maj 2018.

Arkivalier

Interviews med Niels Anker Nielsen, født 1930 i Villingebæk. Museum Nordsjælland.

Jollen blev i foråret 2019 restaureret på Gilleleje Bådebyggeri med økonomisk støtte fra N. B. Ferdinandsen & Sønner. Den ses her i oktober '43-udstillingen på Østergade 20 i 2019.

Appendiks

Tabel 1

Navn og fødselsdag	Titel	Afgang	Ankomst	Pris	Øvrigt
Burlin Dina, 3/4 1897	Fru	Dronningm. Ca 20.	HöganäsCa 22.	1000	
Burlin Genia, 3/6 1937	Barn				
Fainburg Benjamin Gerson, 5/7 1890	Skräddare	Dronningm	Höganäs 21.30	2000	
Fainburg Henrik 14/7 1912	Skräddare				
Fainburg Jerry 27/8 1940	Barn				
Fainburg Liveha 3/10 1891	Husmoder				
Fainburg Sara 20/11 1911	Hustru				
Kaminkowitz Dora 28/9 1900	Kassörska	Dronningm	Höganäs 22.	1500	
Kaminkowitz Eva 11/4 1906	Korrespond.	Dronningm.	Höganäs 22.	1500	
Lernö Herschel Herman 22/7 1883	Fabrikant	Villingebaek	Höganäs 21.00	2500	Anlände med Falken H366 (Hornbaek)
Meyer Allan	Barn				
Meyer Esther	Husmoder			3000	
Meyer Hjalmar 25/8 1900	Landsrättssakföre	Dronning-mölle 21.00	Höganäs 23.00	4500	
Salomon Frida	Änkefru			1500	

Tabel 2

Navn og fødselsdag	Titel	Afgang	Ankomst	Pris	Øvrigt
Grubin Bernhard, 24/9 1899	Skräddare	Dronningm 24.00	Höganäs 03.00	500	
Grubin Elias 1/2 1927	Klensmedslärling			500	
Grubin Sonja 2/1 1899	Sömmerska			500	
Ginsburg Rafael 11/4 1927	Skrädderlärl.	5/10	Höganäs 02.45	1500	
Kaminkowitz Anne 9/12 1904	Damefrisöriska	Hornbeak 01	Höganäs 4.00	1000	
Lernö Bent 22/1 1927	Maskinlärling	Villingebaek	Höganäs 03.00	2500	Anlände med Falken H 366 (Hornbaek)
Lernö Paul 8/12 1924	Handskomakarlärling			2500	Anlände med Falken H 366 (Hornbaek)
Mangurten Abraham 18/11 1912	Lärare	Dronningm ~ oo	Höganäs 3.	2000	
Skalka Leib Leon 31/8 1894	Kapelmästare	Hornbaek 01	Höganäs 4.00	500	

Tabel 3

Navn og fødselsdag	Titel	Afgang	Ankomst	Pris	Øvrigt
Beermann Adolph 21/2 1886	Handlande	Dronningm. 23.30	Höganäs 02.30	200	
Blum David 21/5 1897				2000	
Blum Chaje Sara 24/11 1903		Dronningm.	Höganäs 02.30	2000	Anlände med Falken H 336 (Hornbaek)
Hönigsberg Olga 4/8 1889	Änkefru	Dronningm 8/10 23.30	Höganäs 01.00	1)	1)Svärsonen betalt.
Levin Poul Herman 28/2 1920	Stud.mag.	Gilleleje 8/10 23.00	Höganäs 01.00	0	Anlände med fiskerbåt
Mahr Max 20/4 1921	Trädgårdsarb.	Dronningm	Höganäs 02.30	200	
Saunte Lise Höst 11/5 1921	studerende	8/10 23.00	Höganäs 01.00	0	"Falken"
Träger Adolf 7/5 1921	Trädgårdsm.	Dronningm 8/10 24.	Höganäs 02.30	0	